

STUGUN
med **BORGVATTNET.**
(Jämtland.)

Första upprinnelsen till denna församling - en bland de få af äldre datum
hvars utveckling kan följas ända från begynnelsen - var ett hospitium, s. k. själa-

stuga eller sälohus, som ärkebiskop Jacob Israelsson i Upsala (1278-81) lät uppföra i den vidsträckta Ragundaskogen till skydd för resande i dessa trakter, de där ofta lupo fara för lifvet, ja ej sällan omkommo. För ändamålet hade ärkebiskopen inköpt en tomt för ½ mark jämte kringliggande område af en »mansgangus» vidd, d. v. s. i omkrets motsvarande en dagsmarsch. Detta uppläts åt Gyrrh (Giurd, Gyrd) Bodakarl mot skyldighet att härbergera vägfarande och tillhandahålla dem mat och dryck. Genom ett bref, utfärdadt 29 jan. 1290 vid Ragunda kyrka, ställer utvalde ärkebiskopen Johannes Odolfsson samme Gyrrh under S:t Laurentii och S:t Olofs samt Upsala domkyrkas och sitt eget skydd och förbjuder hvem det vara må att pålägga honom skatter eller andra onera. (DS 2, n. 1011.) På samma villkor öfvertogs gästhallningen af sonen Thorer Gyrdsson, hvilken af ärkebiskop Nils Allesson erhöll ett liknande skyddsbref, dat. Ragunda kyrka 15 febr. 1297 (DS 2, n. 1189). För att sätta stugukarlen i stånd att lättare kunna utöfva gästfrihetens välgärningar äfven åt fattiga resenärer utfärdade sistnämnde ärkebiskop under en visitation i Skön 7 mars 1303 gåfvobref dels å gården Vestrahyllie i Lits socken, värderad till 40 mark, dels å ett till själastugans ägor gränsande jordområde, som han inköpt af Radger i Hamre för 12 öre och hvilket i väster sträckte sig till Lomovik, längre i norr till Grytholma och rakt i öster till Myrtå. Afkastningen af allt detta skulle Thor Gyrdsson, hans hustru och arfvingar åtnjuta så länge de lefde och skötte gästningen, men för den händelse tvist uppstode mellan arfvingarne, förbehölls rätt åt ärkebiskopen och domkapitlet i Upsala att förordna ny gästgifvare (DS 2, n. 1382, 1383). Äfven de följande ärkebiskoparne utfärdade bref om skydd och skattefrihet för åbon i själastugan och hans familj; så ärkeb. Olof Björnsson, då han var i Lit 10 febr. 1319 (DS 3, n. 2183) och ärkeb. Peter Philipsson vid en visitation i Fors 11 mars 1335 (DS 4, n. 3124). Befattningen som stugukarl innehades sistnämnda år af Ludin (Lodhin) Thoresson, son till den föregående, och hade alltså redan hunnit gå i arf i tredje generationen. Stiftelsen hade nu fått en mera kyrklig karaktär genom tillkomsten af ett kapell, till hvilket Jämtlands syssloman Guttorm Helgason, enligt ett af lagman Arnfinn Sigurdsson m. fl. utfärdadt intyg, dat. Ragunda 27 jan. 1333, skänkt en jordegendom om 24 mark i Ansasjö i Hällesjö socken, hvilken fritt skulle få brukas och bebyggas af ofvannämnde Lodin Thoresson och hans arfvingar, så länge de betjänade kapellet. (DS 4, n. 2962.) För att säkerställa sina förmåner och dispositionsrättigheter till de fastigheter, som själastugan så småningom kommit i besittning af, öfverlämnade samme Ludin originalen till samtliga skyddsbref och donationshandlingar till förvaring i Upsala domkyrka och bekom i stället vidimerade afskrifter af dessa aktstycken enligt erkännande af ärkebiskop Hemming Nilsson i ett kvitto dat. Långsele 3 febr. 1346 (DS 5, n. 4033, 4034).

Själastugan fortfor väl alltjämt att fylla sin uppgift, ehuru den mera sällan omtalas i handlingarne från medeltidens senare skede. Den 20 juli 1489 utfärdade prosten och khden i Brunflo Lars Egidii på ärkebiskop Jacob Ulfssons befallning ett bref, däri Gunhild och hennes söner tillförsäkras rätt att »bruka, fikya ok fara alth thet, som til Stughon ligger» (DN 14, n. 174), och omkr. 1 febr. 1494 upplåter ärkebiskopen själastugan med åker och äng, skog och fiskevatten till Erich Harwardsson och hans hustru Birgitta på lifstid med villkor, att husen skola hållas vid makt och förbättras samt att ärkebiskopen erhåller hvad som af ålder tillkommit honom (JFT 2, s. 124)¹

¹ I det ej i original föreliggande brefvet kallas ärkebiskopen *Jöns*, men detta måste vara felskrifning för Jacob, om årtalet är riktigt återgifvet.

Från 1540-talet finnas åtskilliga bref rörande bebyggarna vid Stugun innehållande dels befrielse från aftrad mot skjutsskyldighet för danska konungens folk, dels tvistigheter med Ragundaborna om skog och fiske m. m., hvilka dock afgjordes till Stugufolkets förmån med stöd af företedda handlingar (DN 14, n. 786, 818, 819).

Själastugan och dess kapell hade sålunda med tiden blifvit medelpunkten i ett bysamhälle, som visserligen ännu på 1560-talet räknade ett fåtal innebyggare, men i Trondhjemska reformatsen af år 1589 upptogs Stugun som särskild kapellförsamling under Ragunda, hvilken skulle betjänas med gudstjänst 6 gånger om året, näml. Helige tre konungars dag och dagen närmast före eller efter, den första söndagen och måndagen efter påskveckan, Helga Trefaldighetssöndagen och söndagen efter Michaelis. Bebyggelsen i trakten fortskred emellertid ytterst långsamt. Antalet bönder var 1589 endast 5, och ännu så sent som år 1775 funnos här blott 6 rökar och 7 nybyggare. Icke desto mindre inrättades kort därefter enl. kgl. bref af 8 febr. 1781 en särskild sockenpredikantsbefattning, hvars innehafvare skulle vara stationerad i Stugun men tillika sköta gudstjänsten i det kapell, som nybyggare på allmänningar i angränsande delar af Lits, Ragunda, Refsunds, Hammerdals och Ramsele pastorater enl. samma kgl. resolution fingo tillåtelse att uppföra i *Borgvattnet*, där tredjedelen af predikningarna skulle hållas (se inledn. till Ragunda). Jämlikt kgl. bref 31 mars 1857 skulle Stuguns socken och det område, som räknades till Borgvattnets kapellag, afsöndras till eget pastorat efter inträffade khdeledigheter. Sedan löneregleringen af 8 nov. 1872 fastställt, att det nya pastoratets khde skulle vara bosatt i Stugun och att jämväl en komministratur skulle inrättas i Borgvattnet, gick afsöndringen i verkställighet 1 maj 1873. Till Stuguns kyrka hade före 1600-talets midt genom donation kommit en del af »nordesta» gården i Gevåg i Ragunda, benämnd Selstufvu kyrkjord, af hvilken kyrkan ännu i våra dagar uppbar arrende.

Om de äldre kapellbyggnaderna vid Stugun saknas rimligtvis närmare kännedom. Omkring 1630 hade en storm afslagit kapellets gafvel och börstet. (JFT I, sid. 119.) *Hülphers* uppger, att det andra kapellet i ordningen skulle uppförts 1671. En förteckning upprättad 30 sept. 1690 upptager bland lösa inventarier: 1 st. altartavla af Christi nattvard, 2:ne stora beläten förgylte, 1 d:o litet, 1 st. litet crucifix, 1 silfverkalk och en patén oförgylld, förbättrat, jämte en del böcker. I en inlaga till Hsands domkapitel 1785 anmäler dåvarande khden i Ragunda Dan. Frisendahl, att Stugu församling ärnar uppbygga en ny träkyrka och önskar att få nämndemannen i Stugun Pål Persson till byggmästare, enär församlingens 32 bönder ej förmå att sig af någon dyrlejd byggmästare betjäna. Konsist. tillstyrkte saken hos landshöfdingen (Hdpr. 3/8 1785). Kyrkan jämte klockstapel uppfördes följande åren under nämnde byggmästares ledning, men fullbordades först 1794 och kvarstår ännu. Den af J. Edler med relief-sniderier dekorerade predikstolen är placerad ofvan altaret med uppgång från sakristian.

Stuguns nyaste kyrka byggdes 1896 af tegel på granitsockel efter ritning af arkitekt C. Fredr. Ekholm och under ledning af byggmäst. C. J. Björklund i Sundsvall. Invigningen skedde 13 sept. 1896. Hon är hällen i gotisk stil, delvis försedd med målade fönster och framstår som en ovanligt vacker tempelbyggnad.

Borgvattnets kapell uppfördes år 1781-82 af ofvannämnde Pål Persson i Stugun, har spånklädt sadeltak och torn med huf. Den gamla predikstolen från 1690 i renässansstil inköptes från Hafverö kyrka, hvilken äfven hit afyttrade sin 1682 i Sthm gjutna klocka. Ny predikstol förfärdigades 1845 af Per Karlsson från Sundsjö. Altarprydnaden utgöres af ett kors med vidhängande mantel. Kyrkan restaurerades senast 1901.

[*Litt.: N. Hamberg*, Stuguns gamla kyrka (m. afbildn. i Jämten 1916). - *C. J. E. Hasselberg*, Några ord om uppkomsten af Stugu socken (i Från ådalar och fjäll, årg. 1919) - *J. Lindström-Saxon*, Jämtlands läns kyrkor i ord och bild, Östersund 1903.]

Prästerskapet i Stugun före 1873, se *Ragunda*.

KYRKOHERDAR.

1. **Claes Nathanael Svanström** (1874-77), f. 25 dec. 1834 i Ramsele, son af s. m. adj. Nathanael Svanström och Eva Charlotta Björner. Fadern var klockareson från Umeå stad och afled 1836. Sonen blef stud. i Upsala vt. 1856, prästv. 27 dec. 1859 i Sthm till komm. adj. i Lillherrdal, förordn. till v. pastor i Sveg 6 mars 1861 under 3 mån., hvilket förordn. följ. 24 apr. förnyades efter då inträffad khdeledighet, därjämte förordnad att uppehålla komm. tjänsten i Lillherrdal; befullm. kapellpred. och skollärare i Linsell sept. 1861, ditflyttade 19 okt. s. å. Innehade förordn. som pastor i Sveg sommaren 1864 och sommaren 1870, t. f. pastor i Lillherrdal 30 nov. 1870, komm. i Svegs pastorat från 1 maj 1871, då den nya löneregleringen trädde i verket. Såsom enda sökande utn. khde i Stuguns nya pastorat 13 mars 1874, sedan K. M:t ogillat öfver utnämningen anförda besvär, tilltr. 1 maj s. å. Afled af bröstsjukdom 20 jan. 1877. Lär i början af sin prästerliga verksamhet lutat starkt åt Schartauismen, men behöll däraf senare ej mer än det, som var godt. En trogen och nitisk lärare, mycket saknad vid sin bortgång. (*Edwall*, Minnesord vid prästmötet 1877.)

G. 1/8 1871 m. *Hulda Vilhelmina Albertina Carlman*, f. i Sthm 9/9 1845, omg. 13/7 1882 m. khden Axel Fredr. Hammarström i Långsele.

Barn: *Erland Nathanael*, f. i Linsell 7/5 1872, fil. kand., komm. i Granninge 1912; *Gustafva Maria*, f. 15/7 1874.

2. **Olof Nordborg** (1879-93), f. 2 nov. 1819 i Bjuråker, Hälsingland, modern småskollärarynnan Margareta Olofsdotter, död i Stugun 3 dec. 1879. Stud. i Upsala vt. 1842, prästv. 21 dec. 1844 till past. adj. i Njurunda, t. f. pastor därstädes 4 apr. 1855, tillika v. komm. och vakanspred. 22 aug. s. å.; v. kapellpred. i Holm af Indals past. i maj 1857, ordinarie kapellpred. därst. aug. 1859, tilltr. 1860, efter att i sept. föreg. år aflagt past. ex.; befullm. khde i Stugun 25 juni 1878, tilltr. 1 maj 1880, men öfvertog tjänsten på förordnande 1 maj 1879. Afled 25 maj 1893.

G. i Hsand 13/10 1846 m. *Anna Märta Åkerlund*, f. 19/2 1818 i Torsåker, afled i Stugun 8/2 1892.

Barn: *Olof Anton*, f. i Njurunda 29/7 1847, skrivare och advokat, d.; *Bror Richard*, f. 9/1 1850, slöjdare, d. i Stugun 7/6 1923; *Anna Mathilda*, f. 24/3 1854, d. i Holm 12/6 1859 af scharlakansfeber; *Albert*, f. i Holm 14/1 1861, boende i Stugun, sysslat med hushållsarbete och slöjd.

3. **Axel Nilsson** (1895-1908), utn. khde i Stugun 16 dec. 1893, tilltr. här 1 maj 1895 och installerades 26 s. månad; tilltr. 1908 Långsele pastorat, se *Långsele*.

4. **John August Palmer** (1908-14), utn. khde i Stugun 20 juni 1908, tilltr. genast; utn. khde i Alsen 10 jan. 1914, se *Alsen*.

KOMMINISTRAR I BORGVATTNET.

1. **Per Johan Strindberg** (1876-83), utn. komm. i Borgvattnet 3 juli 1876, tilltr. 1 sept. s. å.; tilltr. komm. i Håsjö 1 maj 1883, sist khde i *Fors* n. 2.

2. **Karl Johan Nordén** (1884-89), v. komm. i Borgvattnet 28 juni 1883, här befullm. komm. 16 juli s. å., tilltr. 1 maj 1884, tilltr. komm. i Rätan 1 maj 1889, se *Berg*.

3. **Anders Holmer** (1892-1900), hitkom som v. komm. i Borgvattnet 1 maj 1891, befullm. komm. 18 febr. 1892, tilltr. 1 mars s. å., utn. komm. i Häggenås 27 aug. 1898, tilltr. 1900, se *Lit*.

4. **Per Hedlund** (1900-09), se khdar i *Torp*.